

गण्डकी प्रदेश वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६

प्रमाणीकरण र प्रकाशन मिति

२०७७।०३।०१

संशोधन गर्ने ऐन

केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९

२०७९।११।१६

२०७७ सालको ऐन नं २

वातावरण संरक्षण गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावना: स्वच्छ र स्वस्थ वातावरणमा बाँच्न पाउने प्रत्येक नागरिकको मौलिक अधिकारको संरक्षण गर्न, वातावरणीय प्रदूषण वा ह्रासबाट हुने क्षति बापत पीडितलाई प्रदूषकबाट क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन, वातावरण र विकासबिच समुचित सन्तुलन कायम गर्न, प्रकृति, वातावरण र जैविक विविधतामा पर्ने प्रतिकूल वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरण गर्न तथा जलवायु परिवर्तनको चुनौतीलाई सामना गर्नको लागि वातावरण संरक्षण सम्बन्धमा कानूनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

गण्डकी प्रदेश सभाले यो ऐन बनाएको छ ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस ऐनको नाम "गण्डकी प्रदेश वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६" रहेको छ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) "कोष" भन्नाले दफा ४ बमोजिमको वातावरण संरक्षण कोष सम्झनु पर्छ ।

(ख) "तोकिएको" वा "तोकिए बमोजिम" भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।

(ग) "परिषद्" भन्नाले दफा ५ बमोजिमको प्रदेश वातावरण संरक्षण तथा जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापन परिषद् सम्झनु पर्छ ।

(घ) "प्रदेश" भन्नाले गण्डकी प्रदेश सम्झनु पर्छ ।

★ केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधित ।

- (ड) “प्रदेश सरकार” भन्नाले गण्डकी प्रदेश सरकार सम्भन्नु पर्छ ।
- (च) “प्रदूषण” भन्नाले फोहरमैला, रसायन, ताप, ध्वनि, विद्युतीय, विद्युत-चुम्बकीय तरङ्ग वा रेडियोधर्मी विकिरणका कारण वातावरणमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपले परिवर्तन गरी वातावरणमा उल्लेखनीय ह्रास ल्याउने, क्षति पुऱ्याउने वा वातावरणको लाभदायी वा उपयोगी प्रयोजनमा हानि पुऱ्याउने कार्य सम्भन्नु पर्छ ।
- (छ) “प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण” भन्नाले कुनै प्रस्तावको कार्यान्वयन गर्दा सो प्रस्तावले वातावरणमा उल्लेखनीय प्रतिकूल प्रभाव पार्ने वा नपार्ने सम्बन्धमा यकिन गर्नुको साथै त्यस्तो प्रभावलाई कुनै उपायद्वारा निराकरण वा न्यूनीकरण गर्नका लागि अवलम्बन गरिने उपायको सम्बन्धमा विश्लेषणात्मक रूपमा गरिने अध्ययन तथा मूल्याङ्कन सम्भन्नु पर्छ ।
- (ज) “प्रस्ताव” भन्नाले विद्यमान वातावरणीय अवस्थामा परिवर्तन ल्याउन सक्ने किसिमको विकास कार्य, भौतिक क्रियाकलाप वा भू-उपयोगको परिवर्तन गर्ने कुनै योजना, आयोजना वा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा तयार गरिएको प्रस्ताव सम्भन्नु पर्छ ।
- (झ) “प्रस्तावक” भन्नाले प्रस्ताव स्वीकृतिको लागि निवेदन दिने वा प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्न स्वीकृति प्राप्त व्यक्ति वा सरकारी, अर्धसरकारी वा गैरसरकारी निकाय वा संस्था सम्भन्नु पर्छ ।
- (ञ) “मन्त्रालय” भन्नाले गण्डकी प्रदेश सरकारको वातावरण सम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्रालय सम्भन्नु पर्छ ।
- (ट) “राष्ट्रिय सम्पदा” भन्नाले नेपालभित्रका प्राकृतिक,

सांस्कृतिक, ऐतिहासिक, पुरातात्विक, वैज्ञानिक, आध्यात्मिक, सौन्दर्यपरक वा सामाजिक दृष्टिबाट मानव जातिका लागि महत्वपूर्ण मानिने वातावरणसँग सम्बन्धित कुनै पनि वस्तु, भौतिक संरचना, स्थान, वनस्पति वा जीवजन्तु सम्भन्नु पर्छ ।

- (ठ) “वातावरण” भन्नाले प्राकृतिक, सांस्कृतिक र सामाजिक प्रणाली, आर्थिक तथा मानवीय क्रियाकलाप, यिनका अवयवहरूको बिचको अन्तरक्रिया तथा अन्तरसम्बन्ध सम्भन्नु पर्छ ।
- (ड) “वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन” भन्नाले संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन, प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण वा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन सम्बन्धमा तयार गरिएको प्रतिवेदन सम्भन्नु पर्छ ।
- (ढ) “वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन” भन्नाले कुनै प्रस्तावको कार्यान्वयन गर्दा सो प्रस्तावले वातावरणमा उल्लेखनीय प्रतिकूल प्रभाव पार्ने वा नपार्ने सम्बन्धमा यकिन गर्नुको साथै त्यस्तो प्रभावलाई कुनै उपायद्वारा निराकरण वा न्यूनीकरण गर्नका लागि अवलम्बन गरिने उपायको सम्बन्धमा विस्तृत रूपमा गरिने अध्ययन तथा मूल्याङ्कन सम्भन्नु पर्छ ।
- (ण) “सम्बन्धित निकाय” भन्नाले वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन सम्बन्धमा कारबाही र निर्णय गर्ने दफा ३ बमोजिमको निकाय सम्भन्नु पर्छ ।
- (त) “सम्बन्धित मन्त्रालय” भन्नाले गण्डकी प्रदेश सरकारको अधिकार क्षेत्रभित्र पर्ने विकास निर्माण सम्बन्धी कार्य वा आयोजना सम्बन्धी प्रस्तावसँग सम्बन्धित मन्त्रालय सम्भन्नु पर्छ ।
- (थ) “संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन” भन्नाले कुनै

प्रस्तावको कार्यान्वयन गर्दा त्यसबाट वातावरणमा पर्ने प्रतिकूल प्रभाव निराकरण वा न्यूनीकरण गर्नको लागि अवलम्बन गरिने उपायको सम्बन्धमा संक्षिप्त रूपमा गरिने अध्ययन सम्भन्नु पर्छ ।

(द) “स्थानीय तह” भन्नाले गण्डकी प्रदेश भित्रका गाउँपालिका वा नगरपालिका सम्भन्नु पर्छ ।”

३. वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन: प्रस्तावकले वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन स्वीकृतिको लागि देहायको निकाय समक्ष पेश गर्नु पर्नेछः-

(क) प्रदेश सरकारको अधिकार क्षेत्रभित्र पर्ने विषयसँग सम्बन्धित विकास निर्माण सम्बन्धी कार्य वा आयोजना सम्बन्धी प्रस्तावको हकमा संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन वा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन भए सम्बन्धित मन्त्रालय समक्ष र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन भए मन्त्रालय समक्ष,

(ख) प्रदेशभित्रका स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रभित्र पर्ने विषयसँग सम्बन्धित विकास निर्माण सम्बन्धी कार्य वा आयोजना सम्बन्धी प्रस्तावको हकमा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन भए मन्त्रालय समक्ष ।

*३क. रणनीतिक वातावरणीय विश्लेषण: (१) प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकेका नीति, कार्यक्रम वा आयोजना कार्यान्वयन गर्नुअघि त्यस्तो नीति, कार्यक्रम वा आयोजनाको सम्बन्धमा रणनीतिक वातावरणीय विश्लेषण गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको रणनीतिक वातावरणीय विश्लेषण सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

*३ख. पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याक्तन गर्नु पर्ने: (१) दफा ३ बमोजिम वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन स्वीकृत भएको कुनै आयोजनाको

✦ केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा थपिएको ।

भौतिक पूर्वाधार, डिजाइन वा स्वरूपमा केही परिमार्जन गर्नु परेमा, संरचना स्थानान्तरण वा फेरबदल गर्नु परेमा, वनक्षेत्र थप गर्नु परेमा वा आयोजनाको क्षमता वृद्धि गर्नु परेमा त्यस्तो कार्य गर्दा वातावरणमा प्रतिकूल प्रभाव पर्ने वा नपर्ने, त्यस्तो प्रभावलाई कुनै उपायद्वारा निराकरण वा न्यूनीकरण गर्न सकिने वा नसकिने सम्बन्धमा यकिन गर्न प्रस्तावकले पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्नको लागि प्रस्तावकले आयोजनाको विभिन्न अवयवमा परिवर्तन गर्न परेको कारण तथा त्यसबाट वातावरणमा पर्न सक्ने प्रतिकूल असरका बारेमा विश्लेषण गरी वातावरणीय परिसूचक बमोजिमको तुलनात्मक तालिका र अन्य आवश्यक पुष्ट्याइँ सहित मन्त्रालय समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

तर मन्त्रालयले प्रस्तावकलाई पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन प्रतिवेदन पेस गर्न आदेश दिएकोमा प्रस्तावकले निवेदन दिनु पर्ने छैन ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम प्राप्त निवेदन उपर जाँचबुझ गर्दा व्यहोरा मनासिब देखिएमा मन्त्रालयले तोकिए बमोजिम पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अध्ययन अनुमति दिन सक्नेछ ।

(४) पूरक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

✦ ३ग. सेवा सुरु भएपछि वातावरणीय परीक्षण गर्ने: (१) मन्त्रालयले यस ऐन बमोजिम वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्नु पर्ने प्रस्तावको कार्यान्वयन सुरु गरी सेवा वा वस्तु उत्पादन वा वितरण सुरु गरेको दुई वर्ष भुक्तान भएको मितिले छ महिनाभित्र त्यस्तो प्रस्तावको कार्यान्वयनबाट वातावरणमा परेको प्रतिकूल प्रभाव, त्यस्ता प्रभावलाई कम गर्न अपनाएको उपाय तथा त्यस्तो उपायको प्रभावकारिता र न्यूनीकरण हुन नसकेको वा आँकलन नै नभएको प्रतिकूल प्रभाव उत्पन्न भएकोमा सो समेतको विश्लेषण गरी वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन अद्यावधिक रूपमा राख्नु पर्नेछ ।

✦ केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा थपिएको ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गरी मन्त्रालयले आवश्यक अध्ययन गरी वातावरणमा पर्ने प्रतिकूल प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्न अपनाइएको उपाय पर्याप्त भएको नदेखेमा त्यस्तो प्रतिकूल प्रभाव निराकरण वा न्यूनीकरण गर्न प्रस्तावकलाई उपयुक्त आदेश दिन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम मन्त्रालयले दिएको आदेश कार्यान्वयन गर्नु प्रस्तावकको कर्तव्य हुनेछ ।

३६. **रोक लगाउन सक्ने:** (१) कसैले यस ऐन बमोजिम वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन स्वीकृत नगराई वा स्वीकृत वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनभन्दा विपरीत हुने गरी आयोजना कार्यान्वयन गरेमा सम्बन्धित निकायले त्यस्तो आयोजना कार्यान्वयन गर्न तत्काल रोक लगाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम आयोजना कार्यान्वयन गर्न रोक लगाइएकोमा त्यसरी रोक लगाइएको कारणबाट प्रस्तावकलाई कुनै क्षति पुग्न गएमा प्रस्तावकले सो बापत क्षतिपूर्तिको दाबी गर्न पाउने छैन ।

(३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कार्यान्वयनमा प्रतिबन्ध लगाइएको आयोजनाको प्रस्तावकले यस ऐन बमोजिम वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन बमोजिम आयोजना कार्यान्वयनमा सुधार गरेमा उपदफा (१) बमोजिमको प्रतिबन्ध सम्बन्धित निकायले फुकुवा गर्न सक्नेछ ।

४. **प्रदेश वातावरण संरक्षण कोषको स्थापना र सञ्चालन:** (१) वातावरणको संरक्षण, प्रदूषणको रोकथाम तथा नियन्त्रण, जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापन, राष्ट्रिय सम्पदाको संरक्षणका लागि प्रदेश वातावरण संरक्षण कोष नामको एउटा कोष रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा देहायका रकमहरू रहनेछन्:-

(क) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहबाट प्राप्त रकम,

✦ केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा थपिएको ।

- (ख) स्वदेशी व्यक्ति वा सङ्घ संस्थाबाट प्राप्त रकम,
 (ग) विदेशी सरकार वा अन्तर्राष्ट्रिय सङ्घ संस्थाबाट प्राप्त रकम ।

(३) उपदफा (२) को खण्ड (ग) बमोजिमको रकम प्राप्त गर्नुअघि नेपाल सरकारको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

(४) कोषको लेखा परीक्षण महालेखा परीक्षकबाट हुनेछ ।

(५) कोषको सञ्चालन तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

५. **परिषद्:** (१) वातावरण संरक्षण तथा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी कार्यलाई प्रदेशमा प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्न देहाय बमोजिमको एक प्रदेश वातावरण संरक्षण तथा जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापन परिषद् रहनेछ ।

(क) मुख्यमन्त्री - अध्यक्ष

(ख) वातावरण सम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्री - सदस्य

(ग) नीति तथा योजना आयोगको वातावरण हेर्ने सदस्य - सदस्य

(घ) स्थानीय तहका प्रमुख वा उपप्रमुख वा अध्यक्ष वा उपाध्यक्षमध्येबाट मन्त्रालयले तोकेको कम्तीमा एक जना महिला सहित तीन जना - सदस्य

(ङ) वातावरण तथा जलवायुको क्षेत्रमा विज्ञता हासिल गरेका व्यक्तिहरूमध्ये कम्तीमा एक जना महिला सहित मन्त्रालयले तोकेको दुई जना -सदस्य

(च) सचिव, वातावरण सम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्रालय -सदस्य सचिव

(२) उपदफा (१) को खण्ड (घ) र (ङ) बमोजिमका सदस्यको पदावधि तीन वर्षको हुनेछ ।

★ केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधित ।

(३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उपदफा (२) को खण्ड (घ) र (ङ) बमोजिमका सदस्यले पदीय जिम्मेवारी पूरा नगरेमा मन्त्रालयले* निजलाई जुनसुकै बखत सदस्यको पदबाट हटाउन सक्नेछ ।

तर त्यसरी पदबाट हटाउनु अघि निजलाई सफाई पेश गर्ने मनासिब मौका दिनु पर्नेछ ।

६. परिषद्को बैठक: (१) परिषद्को बैठक वर्षमा कम्तीमा एकपटक अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ ।

(२) परिषद्को सदस्य-सचिवले अध्यक्षसँग परामर्श गरी परिषद्को बैठक बस्ने मिति, समय र स्थान, बैठकमा छलफल हुने विषयसूची सहितको सूचना बैठक बस्ने समयभन्दा कम्तीमा अठ्चालीस घण्टा अगाडि सबै सदस्यले प्राप्त गर्ने गरी पठाउनु पर्नेछ ।

तर तत्काल परिषद्को बैठक बोलाउन आवश्यक भएमा परिषद्को अध्यक्षले चौबिस घण्टा अगाडि परिषद्को बैठक बोलाउन सक्नेछ र यसरी बैठक बोलाइएकोमा परिषद्को सदस्य-सचिवले सोको सूचना यथाशीघ्र सबै सदस्यले प्राप्त गर्ने गरी पठाउनु पर्नेछ ।

(३) कुल सदस्य सङ्ख्याको बहुमत सदस्य उपस्थित भएमा परिषद्को बैठकको लागि गणपूरक सङ्ख्या पुगेको मानिनेछ ।

(४) परिषद्को बैठकको अध्यक्षता परिषद्को अध्यक्षले गर्नेछ ।

(५) परिषद्को निर्णय बहुमतद्वारा हुनेछ र मत बराबर भएमा अध्यक्षले निर्णायक मत दिनेछ ।

(६) परिषद्को बैठकमा आवश्यकता अनुसार कुनै पदाधिकारी, सम्बन्धित निकाय वा सङ्घ संस्थाका प्रतिनिधि वा वातावरण विज्ञलाई आमन्त्रण गर्न सकिनेछ ।

(७) परिषद्को निर्णय परिषद्को सदस्य-सचिवले प्रमाणित गर्नेछ ।

(८) परिषद्को बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि परिषद् आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

---

* केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधित ।

७. परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार: परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-

- (क) प्रदेशका दीर्घकालीन नीति, योजना तथा कार्यक्रममा वातावरण तथा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी विषयलाई एकीकृत रूपमा समावेश गर्दै लैजान प्रदेश सरकारका मन्त्रालय तथा अन्य निकायलाई आवश्यकता अनुसार निर्देशन दिने,
- (ख) वातावरण संरक्षण तथा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी कार्यमा स्थानीय तहलाई आवश्यक नीतिगत मार्गदर्शन गर्ने,
- (ग) वातावरण संरक्षण तथा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी आर्थिक स्रोतको व्यवस्थापन गर्ने र सोको लागि सहजीकरण गर्ने,
- (घ) प्राकृतिक, सांस्कृतिक र भौतिक संशाधन एवं सम्पदाको उपयोग, व्यवस्थापन, विकास तथा संरक्षणको लागि मन्त्रालयलाई मार्गदर्शन गर्ने,
- (ङ) वातावरण संरक्षण तथा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी कार्यको मूल्याङ्कन गर्ने ।
- (च) वातावरण संरक्षण तथा जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापन राष्ट्रिय परिषद्सँग समन्वय गर्ने ।

८. अधिकार प्रत्यायोजन: मन्त्रालयले यस ऐन बमोजिम आफूलाई प्राप्त अधिकारमध्ये आवश्यकता अनुसार केही अधिकार निर्देशनालय, वातावरण निरीक्षक वा कुनै अधिकृत कर्मचारी वा कुनै निकायलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

९. प्रचलित कानून बमोजिम हुने: वातावरण संरक्षण सम्बन्धी अन्य विषय प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

१०. नियम बनाउने अधिकार: यस ऐन कार्यान्वयन गर्न प्रदेश सरकारले आवश्यक नियमहरू बनाउन सक्नेछ ।

गण्डकी प्रदेश विज्ञान तथा प्रविधि प्रतिष्ठान ऐन, २०७६

प्रमाणीकरण र प्रकाशन मिति

२०७७।०३।०१

संशोधन गर्ने ऐन

केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९

२०७९।११।१६

२०७७ सालको ऐन नं. ३

गण्डकी प्रदेश विज्ञान तथा प्रविधि प्रतिष्ठानको स्थापना र सञ्चालन गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावना: विज्ञान तथा प्रविधिको क्षेत्रमा अनुसन्धनात्मक क्रियाकलाप प्रवर्धन गर्नका लागि उपयुक्त वातावरण सिर्जना गरी वैज्ञानिक तथा प्राविधिकहरूको सीप र ज्ञानको अभिवृद्धि तथा उच्चतम उपयोग गर्दै प्रदेशको विकास गर्न सक्षम, सबल र नेतृत्वदायी संस्थाको स्थापना र सञ्चालन गर्न वाञ्छनीय भएकाले,

गण्डकी प्रदेश सभाले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यस ऐनको नाम “गण्डकी प्रदेश विज्ञान तथा प्रविधि प्रतिष्ठान ऐन, २०७६” रहेको छ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) “अनुसन्धान एकाइ” भन्नाले दफा ११ बमोजिमको विषयगत अनुसन्धान एकाइ सम्भन्नु पर्छ ।

(ख) “कर्मचारी” भन्नाले प्रतिष्ठानका कर्मचारी सम्भन्नु पर्छ ।

(ग) “कार्यकारी निर्देशक” भन्नाले दफा १२ बमोजिम नियुक्त भएको कार्यकारी निर्देशक सम्भन्नु पर्छ ।

(घ) “तोकिएको” वा “तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस

- ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्भन्नु पर्छ ।
- (ङ) “कार्यकारी परिषद्” भन्नाले दफा ७ बमोजिम गठन भएको प्रतिष्ठानको कार्यकारी परिषद् सम्भन्नु पर्छ ।
- (च) “प्रतिष्ठान” भन्नाले दफा ३ बमोजिम स्थापना भएको गण्डकी प्रदेश विज्ञान तथा प्रविधि प्रतिष्ठान सम्भन्नु पर्छ ।
- (छ) “मन्त्रालय” भन्नाले प्रदेश सरकारको विज्ञान तथा प्रविधि विषय हेर्ने मन्त्रालय सम्भन्नु पर्छ ।

परिच्छेद - २

प्रतिष्ठानको स्थापना, काम, कर्तव्य र अधिकार

३. प्रतिष्ठानको स्थापना: (१) विज्ञान तथा प्रविधिको क्षेत्रमा अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्न गण्डकी प्रदेश विज्ञान तथा प्रविधि प्रतिष्ठानको स्थापना गरिएको छ ।
- (२) प्रतिष्ठानलाई अङ्ग्रेजीमा “गण्डकी प्रोभिन्स एकेडेमी अफ साइन्स एन्ड टेक्नोलोजी” भनिनेछ ।
- (३) प्रतिष्ठानको मुख्य कार्यालय पोखरामा रहनेछ ।
४. प्रतिष्ठान सङ्गठित संस्था हुने: (१) प्रतिष्ठान अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला एक स्वशासित सङ्गठित संस्था हुनेछ ।
- (२) प्रतिष्ठानको काम कारबाहीको लागि आफ्नो एउटा छुट्टै छाप हुनेछ ।
- (३) प्रतिष्ठानले व्यक्ति सरह चल अचल सम्पति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न, बेचबिखन गर्न वा अन्य कुनै किसिमले व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।
- (४) प्रतिष्ठानले व्यक्ति सरह आफ्नो नामबाट नालिस उजुर गर्न र प्रतिष्ठान उपर पनि सोही नामबाट नालिस उजुर लाग्न सक्नेछ ।
- (५) प्रतिष्ठानले व्यक्ति सरह करार गर्न, करार बमोजिमको

★ केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधित ।

अधिकार प्रयोग गर्न तथा दायित्व निर्वाह गर्न सक्नेछ ।

५. प्रतिष्ठानको उद्देश्य: प्रतिष्ठानको उद्देश्य देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- (क) विज्ञान तथा प्रविधिको क्षेत्रमा ज्ञान, सीप र दक्षताको समुचित विकास गर्ने,
- (ख) प्राकृतिक स्रोत र साधनहरूको दिगो रूपमा उपयोग गरी जनताको आर्थिक स्तर वृद्धिमा सहयोग गर्ने,
- (ग) वैज्ञानिक अध्ययन र अनुसन्धानमुखी शिक्षा प्रदान गर्न सहयोग गर्ने,
- (घ) विकास र सेवा प्रवाहसँग सम्बन्धित कार्यहरू विज्ञान तथा प्रविधिसँग आबद्ध गर्न सहयोग गर्ने ।

६. प्रतिष्ठानको काम, कर्तव्य र अधिकार: (१) प्रतिष्ठानको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- (क) प्रदेशका प्राथमिकताका क्षेत्रमा अध्ययन तथा अनुसन्धान गरी दिगो विकास लक्ष्यसँग आबद्ध गर्ने,
- (ख) दैनिक उपभोग्य र निकासी योग्य वस्तुको उत्पादकत्व वृद्धि गर्न प्रविधिको विकास र हस्तान्तरण गर्ने,
- (ग) दैनिक उपभोग्य र निकासी योग्य वस्तुको गुणस्तर मापनको विधि विकास गरी प्रदेश सरकारलाई सहयोग गर्ने,
- (घ) गण्डकी प्रदेशका रैथाने प्रविधि तथा परम्परागत ज्ञान, सीप, प्राकृतिक स्रोत र साधनको पहिचान गरी विकास, विस्तार, परिचालन र उपयोग गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिने,
- (ङ) जडीबुटीजन्य उत्पादनको सदुपयोग गर्न प्रविधि विकास गर्ने,
- (च) विज्ञान तथा प्रविधिका क्षेत्रमा भएका नवीनतम उपलब्धिहरू उपयोग गर्न प्रदेश सरकारलाई

★ केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधित ।

- योजनावद्ध सुभावा दिने,
- (छ) वैज्ञानिक तथा प्राविधिक जनशक्ति र वैज्ञानिक प्रतिभालाई स्वदेशमा नै कार्य गर्ने वातावरण सृजना गर्ने,
  - (ज) विज्ञान तथा प्रविधिमा अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्नको लागि स्वदेशी तथा विदेशी विश्वविद्यालय, अनुसन्धान केन्द्र तथा सङ्घसंस्थासँग सम्पर्क विस्तार गरी समन्वय र सहकार्य गर्ने,
  - (झ) विज्ञान तथा प्रविधिको विकास र वैज्ञानिक अनुसन्धानमा निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गर्दै निजी क्षेत्रको सहभागिता बढाउने,
  - *(ञ) शिक्षण संस्थाका शिक्षक, विद्यार्थी, स्वदेशी तथा विदेशी अनुसन्धानकर्तालाई स्रोत, साधन तथा अनुदान प्रदान गर्ने,
  - (ट) विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी कार्यका लागि स्वदेशी तथा विदेशी व्यक्ति वा सङ्घ संस्थाबाट वित्तीय, प्राविधिक तथा अन्य सहयोग प्राप्त गर्ने र परिचालन गर्ने,
  - (ठ) विज्ञान तथा प्रविधिको विकास, प्रवर्धन वा प्रयोगमा उत्कृष्ट योगदान पुऱ्याउने व्यक्ति वा संस्थालाई कदर र प्रोत्साहन गर्ने,
  - (ड) विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गोष्ठी, सभा, सम्मेलन आयोजना गर्ने, गराउने,
  - (ण) जर्नल, पुस्तक, बुलेटिन तथा सचेतनात्मक सामग्री प्रकाशन गर्ने, गराउने,
  - (त) वैज्ञानिक तथा प्राविधिक जनशक्ति पहिचान तथा अभिलेखीकरण गर्ने,

- (थ) विज्ञान तथा प्रविधिको अनुसन्धान तथा विकासको लागि *आवश्यक संस्थागत संरचना बनाउँदा वा प्रयोगशाला स्थापना गर्ने सम्बन्धमा प्रदेश सरकारलाई राय दिने,
- (द) प्रतिष्ठानको उद्देश्य हासिल गर्न अन्य आवश्यक कार्य गर्ने, गराउने ।
- * (ध) विद्यालयको विज्ञान, प्रविधि तथा गणित शिक्षाको क्षेत्रमा सहयोग प्रदान गर्ने ।
- (२) उपदफा (१) को खण्ड (ट) बमोजिम विदेशी व्यक्ति वा सङ्घ संस्थाबाट वित्तीय सहयोग प्राप्त गर्दा प्रदेश सरकार मार्फत नेपाल सरकारको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

परिच्छेद - ३

कार्यकारी परिषद्

७. कार्यकारी परिषद्को गठन: (१) प्रतिष्ठानको सर्वोच्च निकायको रूपमा एक कार्यकारी परिषद् रहनेछ ।

*(२) कार्यकारी परिषद्को गठन देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क)	विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी विषय हेर्ने प्रदेशसरकारको मन्त्री	-अध्यक्ष
(ख)	सदस्य, प्रदेश नीति तथा योजना आयोग (विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी विषय हेर्ने)	-सदस्य
(ग)	सचिव, मन्त्रालय	-सदस्य
(घ)	प्रतिनिधि, गण्डकी विश्वविद्यालय (विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी विषयबाट)	-सदस्य

* केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधित ।

+ केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा थपिएको ।

(ड) प्रतिनिधि, विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी विषयका विज्ञहरु मध्येबाट कम्तीमा एक जना महिला समेत तीन जना -सदस्य

(च) विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी विषयसँग सम्बन्धित उद्योग व्यवसायीहरु मध्येबाट एक जना -सदस्य

(छ) कार्यकारी निर्देशक -सदस्य सचिव

(३) उपदफा (२) को खण्ड (ड) र (च) बमोजिमका सदस्यहरुको मनोनयन मन्त्रालयले गर्नेछ र त्यसरी मनोनीत सदस्यहरुको पदावधि दुई वर्षको हुनेछ। निजहरु अर्को एक अवधिका लागि पुनः मनोनीत हुन सक्नेछन्।

(४) उपदफा (२) को खण्ड (ड) र (च) बमोजिमका सदस्यहरुले प्रदेश सरकारले तोके बमोजिम बैठक भत्ता तथा अन्य सुविधा पाउनेछन्।

द. **कार्यकारी परिषद्को बैठक:** (१) परिषद्को बैठक सामान्यतया वर्षमा चार पटक अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ।

(२) सदस्य-सचिवले अध्यक्षसँग परामर्श गरी परिषद्को बैठक बस्ने मिति, समय र स्थान, बैठकमा छलफल हुने विषयसूची सहितको सूचना कम्तीमा तीन दिन अगाडि पठाउनु पर्नेछ।

तर तत्काल बैठक बोलाउन आवश्यक भएमा अध्यक्षले एक दिनको समय दिई परिषद्को बैठक बोलाउन सक्नेछ।

(३) तत्काल कायम रहेका सदस्य सङ्ख्याको बहुमत सदस्य उपस्थित भएमा परिषद्को बैठकको लागि गणपूरक सङ्ख्या पुगेको मानिनेछ।

(४) बैठकको अध्यक्षता परिषद्को अध्यक्षले गर्नेछ।

(५) परिषद्को निर्णय बहुमतबाट हुनेछ र मत बराबर भएमा अध्यक्षले निर्णायक मत दिनेछ।

(६) बैठकमा आवश्यकता अनुसार कुनै पदाधिकारी, सम्बन्धित

निकाय वा सङ्घ संस्थाका प्रतिनिधि वा विज्ञलाई आमन्त्रण गर्न सकिनेछ ।

(७) परिषद्को निर्णय सदस्य-सचिवले प्रमाणित गर्नेछ ।

(८) बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि परिषद् आफैँले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

९. कार्यकारी परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार: (१) कार्यकारी परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क) प्रतिष्ठानको अनुसन्धानात्मक कार्यलाई व्यवस्थित तथा नियमित गर्न आवश्यक नीति, रणनीति तथा योजना स्वीकृत गर्ने,

(ख) प्रतिष्ठानको वार्षिक बजेट र कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने,

(ग) विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी अध्ययन तथा अनुसन्धान कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,

(घ) प्रतिष्ठानको लागि आवश्यक पर्ने वैज्ञानिक तथा प्राविधिकको योग्यता निर्धारण गर्ने,

(ङ) प्रतिष्ठानलाई प्राप्त सहयोग ग्रहण गर्ने ।

(२) कार्यकारी परिषद्को अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ४

कर्मचारी सम्बन्धी व्यवस्था

१०. कर्मचारी सम्बन्धी व्यवस्था: (१) प्रतिष्ठानको संगठन र व्यवस्थापन सर्वेक्षण परिषद्सँगको परामर्शमा प्रदेश सरकारले स्वीकृत गर्नेछ ।

(२) स्वीकृत दरबन्दी बमोजिम प्रदेश लोक सेवा आयोगको सिफारिसमा कर्मचारीको पदपूर्ति गरिनेछ ।

(३) उपदफा (१) र (२) बमोजिम पदपूर्ति नभएसम्मका लागि प्रतिष्ठानका लागि आवश्यक कर्मचारी प्रदेश सरकारले खटाउनेछ ।

परिच्छेद - ५

अनुसन्धान एकाइ

११. **अनुसन्धान एकाइ:** (१) प्रतिष्ठानमा विज्ञान तथा प्रविधि विषयमा अनुसन्धान गर्नको लागि आवश्यकता अनुसार अनुसन्धान एकाइहरूको स्थापना गर्न सकिनेछ ।

(२) अनुसन्धान एकाइहरूको स्थापना, काम, कर्तव्य र अधिकार तथा सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ६

कार्यकारी निर्देशक

१२. **कार्यकारी निर्देशक:** (१) प्रतिष्ठानको दैनिक प्रशासन सञ्चालन गर्न एक कार्यकारी निर्देशक रहनेछ ।

(२) कार्यकारी निर्देशक प्रतिष्ठानको प्रमुख प्रशासकीय पदाधिकारी हुनेछ ।

(३) कार्यकारी निर्देशकको पारिश्रमिक तथा अन्य सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था प्रदेश सरकारले तोके बमोजिम हुनेछ ।

(४) कार्यकारी निर्देशक पदमा नियुक्ति हुन देहायको योग्यता पुगेको नेपाली नागरिक हुनु पर्नेछ:-

❖(क) मान्यता प्राप्त विश्वविद्यालयबाट विज्ञान तथा प्रविधि विषयमा विद्यावारिधि गरी सो सम्बन्धी विषयमा अध्ययन तथा अनुसन्धान कार्यमा कम्तीमा पाँच वर्ष अनुभव भएको, र

(ख) अनुसन्धान सम्बन्धी विषयमा अन्तर्राष्ट्रिय जर्नलमा तीनवटा कृतिमा पहिलो लेखक (लिड अथर) वा पत्राचार गर्ने लेखक (करेस्पन्डिङ अथर) भई प्रकाशन गरेको ।

(५) कार्यकारी निर्देशकको नियुक्तिका लागि प्रदेश सरकारले प्रदेश नीति तथा योजना आयोगको उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा मुख्यमन्त्री

तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालयको सचिव र मन्त्रालयको सचिव सम्मिलित तीन सदस्यीय एक छनौट समितिको गठन गर्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिमको समितिले कार्यविधि बनाई प्रतिस्पर्धाको आधारमा कार्यकारी निर्देशकको नियुक्तिका लागि नामको वर्णानुक्रमका आधारमा तीन जनाको नाम प्रदेश सरकार समक्ष पेश गर्नेछ ।

(७) उपदफा (६) बमोजिम सिफारिस भएका व्यक्तिमध्ये एक जनालाई प्रदेश सरकारले कार्यकारी निर्देशकको पदमा नियुक्त गर्नेछ ।

(८) कार्यकारी निर्देशकको पदावधि चार वर्षको हुनेछ र निजको कार्य सम्पादन सन्तोषजनक भएमा प्रदेश सरकारले निजलाई अर्को एक कार्यकालका लागि पुनः नियुक्त गर्न सक्नेछ ।

(९) यस दफा बमोजिम कार्यकारी निर्देशक नियुक्त नभएसम्मका लागि प्रदेश सरकारले तोकेको कर्मचारीले कार्यकारी निर्देशकको रूपमा काम गर्नेछ ।

१३. **कार्य सम्पादन सम्झौता:** (१) कार्यकारी निर्देशकले छनौट गर्दाका बखत पेश गरेको सूचक सहितको व्यावसायिक कार्य योजना बमोजिमको वार्षिक कार्य सम्पादन सम्झौता मन्त्रालयको सचिवसँग गर्नु पर्नेछ ।

(२) मन्त्रालयले उपदफा (१) मा उल्लिखित सम्झौता अन्तर्गत कार्यकारी निर्देशकको कार्य सम्पादनको अर्ध वार्षिक र वार्षिक मूल्याङ्कन गर्नु पर्नेछ ।

(३) विशेष परिस्थितिमा बाहेक उपदफा (१) मा उल्लिखित कार्य सम्पादन सम्झौता बमोजिम कार्यकारी निर्देशकको कार्य प्रगति ७० प्रतिशत भन्दा कम भएमा निजको कार्य सम्पादनस्तर सन्तोषजनक नभएको मानिनेछ ।

१४. **पद रिक्त हुने अवस्था:** (१) देहायको अवस्थामा कार्यकारी निर्देशकको पद रिक्त हुनेछः-

(क) निजले आफ्नो पदबाट अध्यक्ष समक्ष राजीनामा दिएमा,

(ख) निजको मृत्यु भएमा,

- (ग) निजको पदावधि पूरा भएमा,
- (घ) निज शारीरिक वा मानसिक रूपमा अशक्त भई कार्यसम्पादन गर्न असमर्थ रहेको भनी विज्ञ सम्मिलित तोकिए बमोजिमको समितिको सिफारिसमा प्रदेश सरकारले पदमुक्त गरेमा,
- (ङ) निजको कार्यसम्पादनस्तर सन्तोषजनक नभई प्रदेश सरकारले हटाएमा,
- (च) नैतिक पतन देखिने फौजदारी अभियोगबाट कसुरदार ठहरेमा,
- (छ) विदेशको स्थायी आवासीय अनुमतिपत्र लिएमा वा लिन आवेदन दिएमा

(२) उपदफा (१) को खण्ड (ङ) बमोजिम प्रदेश सरकारले कार्यकारी निर्देशकलाई पदबाट हटाउनु अघि तोकिए बमोजिम सफाईको मनासिब मौका दिनु पर्नेछ ।

१५. कार्यकारी निर्देशकको काम, कर्तव्य र अधिकार: (१) कार्यकारी निर्देशकको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- (क) परिषद्को बैठकमा पेश गरिने प्रस्ताव तयार गर्ने,
- (ख) परिषद्बाट भएका निर्णय तथा निर्देशन कार्यान्वयन गर्ने,
- (ग) प्रतिष्ठानको नीति, रणनीति, योजना, वार्षिक बजेट र कार्यक्रम तर्जुमा गरी स्वीकृतिका लागि परिषद् समक्ष पेश गर्ने,
- (घ) परिषद्बाट स्वीकृत कार्यक्रम कार्यान्वयन, अनुगमन, समीक्षा, मूल्याङ्कन गर्ने वा गराउने,
- (ङ) प्रतिष्ठानले वर्षभरी गरेका कार्यहरूको वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी परिषद् समक्ष पेश गर्ने,
- (च) विज्ञान तथा प्रविधिको क्षेत्रमा अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्ने, गराउने ।

(२) कार्यकारी प्रमुखको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ७

प्रतिष्ठानको कोष, लेखा तथा लेखा परीक्षण

१६. **प्रतिष्ठानको कोष:** (१) प्रतिष्ठानको आफ्नो एउटा छुट्टै कोष हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा देहायका रकम रहने

छन:-

(क) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहबाट प्राप्त रकम,

(ख) स्वदेशी वा विदेशी व्यक्ति, सङ्घ, संस्था वा विदेशी सरकारबाट अनुदान वा ऋण स्वरूप प्राप्त रकम,

(ग) प्रतिष्ठानले गरेका अनुसन्धान र प्रविधिको नवीन विकास (प्याटेन्ट राइट्स) लगायतबाट प्राप्त हुने रकम,

(घ) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

(३) उपदफा (२) को खण्ड (ख) बमोजिम प्रतिष्ठानले विदेशी व्यक्ति, सङ्घ, संस्था वा सरकारबाट कुनै रकम प्राप्त गर्नु अघि प्रदेश सरकार मार्फत नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

(४) प्रतिष्ठानको कोषको रकम कुनै “क” वर्गको बैङ्कमा खाता खोली जम्मा गरिनेछ ।

(५) प्रतिष्ठानको सबै खर्चहरू उपदफा (१) बमोजिमको कोषबाट व्यहोरिनेछ ।

(६) प्रतिष्ठानको कोष र खाताको सञ्चालन तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१७. **लेखा र लेखा परीक्षण:** (१) प्रतिष्ठानको आय-व्ययको लेखा प्रचलित कानून बमोजिम राखिनेछ ।

(२) प्रतिष्ठानको अन्तिम लेखा परीक्षण महालेखा परीक्षकबाट हुनेछ ।

विविध

१८. अन्य संस्थालाई गाभन सक्ने: (१) प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भई सञ्चालन भएका विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी कुनै संस्था प्रतिष्ठानसँग गाभन चाहेमा प्रतिष्ठानले प्रदेश सरकारको पूर्व स्वीकृति लिई त्यस्तो संस्थालाई प्रतिष्ठानमा गाभन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम संस्था गाभने सम्बन्धी आधार तथा कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१९. वार्षिक प्रतिवेदन: (१) प्रतिष्ठानले प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको तीन महिनाभित्र आफूले वर्षभरी गरेको काम कारबाहीको वार्षिक प्रतिवेदन प्रदेश सरकार समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको प्रतिवेदनमा विज्ञान र प्रविधिको क्षेत्रमा प्रतिष्ठानले गरेका मुख्य-मुख्य काम, विज्ञान र प्रविधिको क्षेत्रमा भएका उपलब्धि तथा त्यसको औद्योगिक वा व्यवहारिक प्रयोग, आम्दानी र खर्चको विवरण, अध्ययन, अनुसन्धान र प्रशासनिक क्षेत्रमा भएको खर्चको विवरण लगायतका विषय समेट्नु पर्नेछ ।

२०. अधिकार प्रत्यायोजन: (१) कार्यकारी परिषद्ले यस ऐन बमोजिम आफूलाई प्राप्त अधिकारमध्ये आवश्यकता अनुसार केही अधिकार कार्यकारी निर्देशकलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

(२) कार्यकारी निर्देशकले यस ऐन बमोजिम आफूलाई प्राप्त अधिकारमध्ये आवश्यकता अनुसार केही अधिकार मातहतका अधिकृत कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

२१. सम्पर्क मन्त्रालय: प्रतिष्ठानले प्रदेश सरकारसँग सम्पर्क राख्दा मन्त्रालय मार्फत राख्नु पर्नेछ ।

२२. अनुगमन तथा निर्देशन सम्बन्धी व्यवस्था: (१) प्रतिष्ठानले सञ्चालन गर्ने क्रियाकलापको नियमित अनुगमन, निरीक्षण र नियमन कार्यकारी परिषद्बाट हुनेछ ।

(२) प्रदेश सरकारले प्रतिष्ठानको काम कारबाहीको अनुगमन गरी आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ र त्यस्तो निर्देशनको पालना गर्नु प्रतिष्ठानको कर्तव्य हुनेछ ।

२३. नियम बनाउने अधिकार: यस ऐनको कार्यान्वयनको लागि प्रदेश सरकारले आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ ।
२४. मापदण्ड र निर्देशिका बनाउन सक्ने: प्रतिष्ठानको काम कारबाहीलाई प्रभावकारी तथा गुणस्तरीय बनाउनको लागि यो ऐन तथा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमको अधीनमा रही कार्यकारी परिषदूले विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धी आवश्यक मापदण्ड र निर्देशिका बनाउन सक्नेछ ।